

Artrika betes- och slåttermarker ger mat med mervärde!

I SBT nr 5/2009, s. 256, kunde vi läsa om det vackra och innehållsrika landskapet i Botiza i norra Rumänien. Här finns fortfarande ett levande, traditionellt odlingslandskap med stor biologisk mångfald på både landskaps- och artnivå. En sådan mosaik av kulturmarker med ett rikt biologiskt innehåll karakteriserade också det svenska odlingslandskapet i många hundra, ja tusentals år.

I dag har emellertid effektivisering och rationalisering likriktat och utarmat vårt odlingslandskap. Det återstår nu mycket lite av de naturliga fodermarker som en gång fanns, och listan över hotade arter växer. Denna utveckling är inte unik för Sverige utan har försiggått i många europeiska länder.

Också i Rumänien ser vi att hotet mot de kvarvarande traditionella odlingslandskapen ökar. Det gör det extra viktigt att slå vakt om ängarna i Botiza. Den kombination av biologisk mångfald, materiella och immateriella kulturminnen samt estetiska värden som de representerar borde utan vidare kvalificera Botiza till ett världsarvsområde!

Men detta odlingslandskap kan också fungera som referensområde för studier av seminaturliga ekosystem, som verkligen är hållbara. FN:s jordbrukspanel, som har sett närmare på vad som behövs för en uthållig utveckling för att motverka svält och fattigdom och för att förbättra vår hälsa och levnadsvillkoren på landsbygden, understryker bland annat behovet av småskaligt lantbruk, biologisk mångfald och kunskap om traditionella hävdformer. Botizas odlingslandskap blir i detta sammanhang ännu mera värdefullt. FN:s jordbrukspanel konstaterar

att de nya stora utmaningar som världen nu möter gör att dagens lantbrukskunskap, -vetenskap och -teknologi behöver revideras: ”Business as usual is no longer an option”.

Det moderna lantbrukets syn på hö från artrika slåtterängar och bete på artrika betesmarker som den framställs i SBT-artikeln måste också revideras. Ny forskning visar att artrika betesmarker ger mat med mervärden, alltså mat som produceras på ett sätt som ger biprodukter i form av hög biodiversitet och andra ekosystemtjänster, och som samtidigt ger maten en speciell kvalitet. Till exempel ger bete på artrika fjällbeten mjölkprodukter med ett högre innehåll av fleromättade fettsyror och antioxidanter än mjölk som produceras på moderna vallar med ett fåtal arter.

Det traditionella lantbruket i Botiza är också ett bra exempel på produktion med minimal energiåtgång, något som blir allt viktigare i en värld med ökande klimatproblem.

Det finns med andra ord flera skäl till att Botizas artrika slåtter- och betesmarker bör bevaras och att Botizas bönder bör få ekonomiskt stöd för att göra det. De människor som har fått glädjen av att uppleva detta vackra odlingslandskap bör bidra till en sådan utveckling!

Ann Norderhaug, Bioforsk, forskningsleder för kulturlandskap

Margareta Ihse, professor em. ekologisk geografi, Stockholms universitet, tidigare vice preses Kungliga skogs- och lantbruksakademien

Mats G Nettelblad, styreleder Norsk Botanisk Forening, tidigare kulturlandskapsansvarig på Miljøvernnavd. hos Fylkesmannen i Nordland

Caroline Edelstam, landskapsarkitekt, naturguide

Mårten Aronsson, markhistoriker Skogsstyrelsen

Kelvin Ekeland, författare, landskaphistoriker; tidigare avdelningsdirektör vid Naturvårdsverkets naturresursavdelning

Andreas Øvergaard, ordförande för Nordiska Kulturlandskapsförbundet